ሰባቱ (7ቱ) ተአምራት በጌታ ስቅለት

ጌታችን እና አምላካችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የለበሰውን ልብስም ገፈው በሰቀሉት ጊዜ ሰባት ተአምራት ተደረጉ። ሦስት ተአምራት በሰማይ ዐራት ተአምራት ደግሞ በምድር።

<u>ፀሐይ ጨለመች</u>፡- ምክንያቱም የካህናት አለቆችና ፈሪሳውያን ልብሱን ገፈውት ነበርና የአምላኳን ዕርቃን አላሳይም ስትል። ዛሬ በስቅለት ሥዕል ላይ የምናየውን ጨርቅ ያደረገው ዮሐንስ ወንጌላዊ ነው። መከራውን አይቶ ስለነበር ሥዕሉን ሲሠራ በራሱ በጌታ ትእዛዝ አድርጎት ነው።

<u>ጨረቃ ደም መሰለች</u>፡-ፀሐይ ስትጨልም ጨረቃም ብርሃኗን ከለከለች።

<u>ከዋክብትም ረገፉ</u>፡- ፈጣሪያቸውን በመስቀል ዐይተው ኀዘናቸውን ገለጡ። ፀሐይም ከዋክብትም እኛ ብርሃን ብንሰጥ ባንተ ነው እንጂ ብለው ብርሃናቸውን ሠወሩ። የሰው ልጅ ግን ድኅነቱን አላወቀም።

<u>ምድር (መሬት) ተንቀጠቀጠች ተናወጠች</u>፡- ኀዘኗን ከፈጣሪዋ በዚህ ገለጠች።

<u>አዕባን (ድንጋዮች) ተፈተቱ (ተሰነጣጠቁ)</u> ፡- ጌታ በተሰቀለ ጊዜ ዓለቶች ኀዘናቸውን በመሰነጣጠቅ ገልጸዋል። በጥምቀቱ ጊዜና በሆሳዕና ዘምረው በደስታ ዘለው የነበሩት ዛሬ ግን አዘኑ ተፈተቱ።

<u>የቤተ መቅደስ መጋረጃ ለሁለት ተቀደደ</u>፡- ይህም በምሥጢር በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ያለው የጥል ግድግዳ በስቅለቱ በሞቱ ፈረሰ ሰውም ከእግዚአብሐር ተገናኘ ሲል ነው።

<u>መቃብራት ተከፈቱ ሙታን ተነሡ</u>፡- እነዚህ ሞተው

የነበሩ የተነሡት ወደ ቅድስቲቱ ከተማ ገብተው የተሰቀለው የዓለም መድኃኒት ኢየሱስ ክርስቶስ አምላክ መሆኑን የመሰከሩ ቅዱሳን ናቸው። ይህን ከላይ የተዘረዘረው በማቴዎስ ወንጌል ምዕራፍ 27 ቁጥር 54 ተጽፎአል። ይህ ሁሉ የሆነው በስቅለት ዕለት ዐርብ ነበር። የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር አምላክ ዐርብ የፈጠረውን ሰው ዐርብ አዳነው።

ሥርዓተ ግዝረት

ከሕገ ልቡናና ሕገ ኦሪት ከመጡ ሥርዓቶች አንዱ ግዝረት (መገረዝ) ነው። በቤተ ክርስቲያናችን ይህ ሥርዓት ምሳሌነቱ ለጥምቀት ቢሆንም እንኳ እግዚብሔር ለአብርሃም የዘላለም ሥርዓት አድርጎ ሰጥቶታልና ምእመናን ይፈጽሙታል። ሊፈጸምም ይገባዋል።

> "እግዚአብሔርም አብርሃምን አለው፡- አንተ ደግሞ ቃል ኪዳኔን ትጠብቃለህ አንተ ከአንተም በኋላ ዘርህ በትውልዳቸው። በእኔና በአንተ መካከል የምትጠብቋት ቃል ኪዳኔ ይህ ነው ከእናንተ ወንድ ሁሉ ይገረዝ።"
>
> ዘፍ. ፲፯፥፱ (17፥9)

እግዚአብሔር ይህንን ትእዛዝ ከአባታችን ከአብርሃም ከሰጠበት ጊዜ ጀምሮ መገረዝ እግዚአብሔርን የማምለክና የቅድስና ምልክት ሆነ። በሙሴ ዘመንም ወደመገናኛው ድንኳን ከመቅረብ የተቀደሰን ሰቃ ከመንካት በፋሲካውም ሕግ መሠረት የተቀደሰውን ምግብ ከመብላት መገረዝ ግድ ነው።

> "... ከተገረዘ በኋላ ከእርሱ ይብላ" ዘጸ. ፲፪፥፵፬ (13፥34)

አለመገረዝ ደግሞ የአረማዊነት የኢአማኒነትና የጣዖት አምላኪነት እንዲሁም የነውር ምልክት እንደነበር ከእግዚአብሔር ቃል እንገነዘባለን። በግብፅ ባርነት ነፃ የወጡ እስራኤል በምድረ በዳ ለሊሞቱ ወደ ተስፋይቱ ምድር የገቡ ከኢያሱና ከካሌብ በስተቀር በምድረ በዳ የተወለዱ ነበሩ። እግዚአብሔርም ኢያሱን ባዘዘው መሠረት ማርና ወተት የምታፈሰውን ከነዓን ከመውረስ መገረዝ ስለነበረባቸው ስሙ የግርዛት ኮረብታ የተባለ ስፍራ አባታችን ኢያሱ ሸለፈታሞቹን በምድረ በዳ የተወለዱትን በባልጩት ገረዛቸው። እግዚአብሔርም ኢያሱን እንዲህ አለው።

> "ዛሬ የግብፅን ነውር ከእናንተ ላይ አንከባልያለሁ" ኢያሱ ፭፥
> ፱ (5፥9)

የቤተልሔሙ የዕሴይ ልጅ ቅዱስ ዳዊት የጦር ሰው የነበረውን ፍልስጥኤማዊ ጎልያድን ድል እንደሚያደርገው ለንጉሥ ሳኦል በነገረው ጊዜ የጎልያድን ኢአማኒነት ሲገልጸው፦

> "እኔ ባሪያህ አንበሳና ድብ መታሁ ይህም ያልተገረዘው ፍልስጥኤማዊ የሕያውን አምላክ ጭፍሮች ተገዳድሮአልና ከእነርሱ እንደ አንዱ ይሆናል።" ፩ሳሙ ፲፯፥፴ (17፥30)

ግርዛት ለማን? መቼ?

ግርዛት የሚፈጽሙ ወንዶች ብቻ ሲሆኑ ይህም የሚሆነው ሕፃኑ በተወለደ በስምንተኛው ቀን ነው።

> "የስምንት ቀን ልጅ ይገረዝ" ዘፍ. ፲፯፥፲፪ (17፥12)

በዚህ ቀንም ለሕፃኑ ስም ይሰየምለታል። ጌታችንም ቀድሞ በመልአኩ እንደተተነበየና እንደተነገረ እናቱ ኢየሱስ ብላ የጠራችው በስምንተኛው ቀን ነው። የመጥምቁ ዮሐንስ ስም አወጣጥና ግዝረት በሉቃስ ወንጌል እንደተፃፈ፦ "በስምንተኛው ቀን ሕፃኑን ሊገርዙት መጡ በአባቱም ስም ዘካርያስ ሊሉት ወደዱ። እናቱ ግን መልሳ አይሆንም ዮሐንስ ይባል እንጂ አለች።" ሉቃ. ፩፥፶፱ (1፥59)

ከላይ እንደተመለከትነው ግርዛት ለአባታችን ለአብርሃም የተሰጠ ለልጅ ልጆቹ ሁሉ የሚሆን ቃል ኪዳን ነው። ከዚህ ውጪ ያልተገረዘ ሰው ሥጋው አልተገረዘምና አይድንም የሚል ትምህርት ቤተክርስቲያን የላትም በመገረዙ ግን በአብርሃም ቃል ኪዳን የሚታቀፍ ይሆናል። ይህ ብቻ ሳይሆን እራሱ ባለቤቱ እግዚአብሔር የሰጠውን ሕግ በመጠበቃችን ረድኤቱ በዝቶ ይሰጠናል። አባታችን አብርሃምም ከተገረዙትም ካልተገረዙትም በእምነት አባት ነው።

> "ሳይገረዝም በነበረው እምነት ያገኘው የጽድቅ ማኅተም

የሆነ የመገረዝን ምልክት ተቀበለ ይህም አነርሱ ደግሞ ጻድቃን ሆነው ይቆጠሩ ዘንድ ሳይገረዙ ለሚያምኑ ሁሉ አባት እንዲሆን ነው ከተገረዙትም አባት እንዲሆን ነው። ይኸውም ከተገረዙት ብቻ አይደለም ነገር ግን አባታችን አብርሃም ሳይገረዝ የነበረውን የእምነቱን ፍለጋ ደግሞ ለሚከተሉ ነው። " ሮሜ. ፬፥፲፩ (4፥11)

ኢትዮጵያ ቅድመ ክርስትና በብሉይ ኪዳን እምነት የነበረች ናትና የግርዛት ሥርዓት በዘመነ ሐዲስም ሳይለወጥ ልጅነትን ከምታሰጥ ከጥምቀት ጋር ይፈጸምባታል። ሌሎች አገሮች ግን ከእስራኤል በስተቀር ይህ የእምነት ሥርዓት ስላልነበራቸው ሳይገረዙ አይድኑም የሚል የፈሪሳውያን አስተሳሰብ የላቸውም መገረዛቸው ግን ጥቅም እንዳለው እግዚአብሔር በሰጠው ቃልኪዳን ውስጥ መግባት መመረጥ እንደሆነ ግን ሁሉም ሊያውቀው የተገባ ነገር ነው።

ግርዘት ምሳሌነቱ ለጥምቀት ነው ያልተጠመቀ ግን አይድንም። የሥጋ ሸለፈት ጉዳይ ሳይሆን ዘላለማዊ ቃል ኪዳን የመጠበቅ ሥርዓት ነው።

"ያመነ የተጠመቀም ይድናል ያላመነ ግን ይፈረድበታል" ማር፡ ፲፮፡ ፲፮ (16፡16)

መጽሐፍ ቅዱስ

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እምነትና ሕግ መሠረት እግዚአብሔር በነቢያቱና በቅዱሳኑ ያናገረውና ያጻፈው መጽሐፍ፤ ቅዱስ መጽሐፍ ይባላል። የቅዱሱ የእምላካችን ቃል ስለሆነ ቅዱሳን ሰዎችም በእግዚአብሔር ተልከውና ተነግረው ስለጻፉት ። ይህም መጽሐፍ በሁለት ክፍል ያለ ነው። ብሉይ ኪዳንና ሐዲስ ኪዳን። ብሉይ ኪዳን ጌታ ከመወለዱ በፊት የተጻፈ፤ ሐዲስ ኪዳን ደግሞ ጌታችን ከተወለደ በኋላ የተጻፈ ነው።

> "በእግዚአብሔር ተልከው ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው ተናገሩ" ፪ጴጥ ፩፥፳፩ (1፥21)

ይህም መጽሐፍ ቤተክርስቲያናችን የምትመራበት፣ ምእመናንም እግዚአብሔርን የሚያውቁበት፣ መንፈሳዊ ሕይወታቸውን የሚመሩበት፣ ከእግዚአብሔር በጸሎት የሚገናኙበት፣ የእግዚአብሔርን ድንቅ ሥራ ከሰዎች ያለውን ምሕረቱን የሚረዱበት፣ በአጠቃላይ ከእኛ ምክር፣ ትምህርት፣ ተግሳጽ፣ ይሆን ዘንድ እግዚአብሔር አጻፈው።

> "በመጽናትና መጻሕፍት በሚሰጡት መጽናናት ተስፋ ይሆንልን ዘንድ አስቀድሞ የተጻፈው ሁሉ ለትምህርታችን ተጽፎአል።" ሮሜ. ፲፭፥፬ (15፥4)

ብርሃነ ዓለም ቅዱስ ጳውሎስ የተጻፈው ሁሉ ሲል ማስተዋል ያለብን የእግዚአብሔር መንፈስ ቃኝቷቸው በቅዱሳን የተጻፈውን እውነተኛውን የእግዚአብሔርን ቃል ብቻ ነው። ከሃዲያንና መናፍቃን እውነተኛውን የእግዚአብሔር ቃል እንደራሳቸው ፍላጐትና ዓለማዊ ስሜት እያጣመሙ ስለሚያስተምሩና ስለሚጽፉ እንለይ ዘንድ ይገባናል። በተለይ በ2ኛውና 3ኛው ክፍለ ዘመን የጌታችንን ወንጌል ከማሳበል የራሳቸውን ጽፈው የሚያሳስቱ ክፍሎች ነበሩ። እውነተኛውንም የመጽሐፍ ቃል የወንጌሉን ዜና እንደገዛ ስሜታቸው የሚተረጉሙ ነበሩ።

"እርሱ ግን ሌላ ወንጌል አይደለም ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ የሚያናውጡአችሁ የክርስቶስንም ወንጌል ሊያጣምሙ የሚወዱ አንዳንዶች አሉ።" ገላ. ፩፡፯ (1፥7)

ቤተክርስቲያናችን ትክክለኛ የሆኑትን መጻሕፍት ከብሉይና ከሐዲስ አንድ ሳይጎድል ይዛ የምትገኝ ከዓለም ብቸኛ ናት። ምክንያቱም ቤተክርስቲያናችን ሐዋርያት የተጠቀሙበትን ሙሉውን ሰማንያ አንድ (81) መጻሕፍት ለትጠቀም ካቶሊኮችና ፕሮቴስታንት ከዚያ ያነሰ እንደየደረጃው ይቀበላሉ። እርግጥ ካቶሊኮች ሰማንያ አንዱን አይቀበሉ እንጂ የተወሰኑትን ጨምረው መቀበል ጀምረዋል። በፕሮቴስታንቱ ግን ስልሳ ስድስት መጻሕፍት ብቻ ይቀበላሉ። ወደፊት ግን እንደሚቀበሉ ፍንጮች አሉ፡ በአሁን ሰዓት እየጨመሩ ማተም ጀምረዋል። አንባቢዎች ማስተዋል የሚያስፈልጋችሁ ሌላው ነገር ከኦርቶዶክስ ክርስትና ውጪ ያሉትንስ ሰማንያ አንዱን መጻሕፍት አሟልተው መቀበል ብቻ ሳይሆን የጎደለችው ከስድሳ ስድስቱም ውስጥ ብዙ ተቆርጦ የወጣ እንዳለ ነው። የጥንት ክርስቲያኖች ግን ዛሬ እኛ የምንቀበለውን ነገር ተቀብለው እግዚአብሔርን ሲያመልኩት ነው የኖሩት። እነዚህም ሰማንያ አንድ መጻሕፍት ሐዋርያት ቆጥረው ለቀሌምንጦስ ከዚያም 318ቱ ቅዱሳን አበው አውነተኛውን ቆጥረው እነሱም ተቀብለው ለክርስቲያኖች መመሪያ ይሆን ዘንድ የእነዚህም የብሉይና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ስምና ቆጥር ከዚህ እንደሚከተለው ነው።

የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት

1. መጽሐፈ ሄኖክ
2. መጽሐፈ ኢዮብ
3. ኦሪት ዘፍጥረት
4. ኦሪት ዘጸአት
5. ኦሪት ዘሌዋውያን

6. ኦሪት ዘኍልቍ
7. ኦሪት ዘዳግም
8. መጽሐፈ ኩፋሌ
9. መጽሐፈ ኢያሱ
10. መጽሐፈ መሳፍንት
11. መጽሐፈ ሩት
12. መጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊና ካልዕ
13. መጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊና ካልዕ
14. መጽሐፈ ዜና መዋዕል ቀዳማዊ
15. መጽሐፈ ዜና መዋዕል ካልዕ
16. መጽሐፈ ዕዝራ ቀዳማዊ
17. መጽሐፈ ዕዝራ ካልዕ
18. መጽሐፈ አስቴር
19. መጽሐፈ ዮዲት
20. መጽሐፈ ጦቢት
21. መጽሐፈ መቃብያን ቀዳማዊ
22. መጽሐፈ መቃብያን ካልዕ
23. መጽሐፈ መቃብያን ሣልስ
24. መዝሙረ ዳዊት
25. መጽሐፈ ምሳሌ
26. መጽሐፈ ተግሣጽ
27. መጽሐጸ ጥበብ
28. መጽሐፈ መክብብ
29. መጽሐፈ መኃልይ
30. ትንቢተ ኢሳይያስ
31. ትንቢተ ኤርምያስ

32. ትንቢተ ሕዝቅኤል
33. ትንቢተ ዳንኤል
34. ትንቢተ ሆሴዕ
35. ትንቢተ አሞጽ
36. ትንቢተ ሚክያስ
37. ትንቢተ ኢዩኤል
38. ትንቢተ አብድዩ
39. ትንቢተ ዮናስ
40. ትንቢተ ናሆም
41. ትንቢተ ዕንባቆም
42. ትንቢተ ሶፎንያስ
43. ትንቢተ ሐጌ
44. ትንቢተ ዘካርያስ
45. ትንቢተ ሚልክያስ
46. መጽሐፈ ሲራክ

አርባ ስድስቱ (፵፮ቱ) የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የሚባሉት እነዚህ ናቸው። በሕገ ልቡና ዘመን ከአሥሩ አበው አንዱ በሆነው በሄኖክ የተጻፈው መጽሐፈ ሄኖክና ሊቀ ነቢያት ሙሴ የጻፈው መጽሐፈ ኩፋሌ በሌላው ዓለም አይታወቅም። ኩፋሌ ማለት "ዘተከፍለ እምአሪት" ከኦሪት የተከፈለ ማለት ነው። ዘመናትንም ይከፍላልና ኩፋሌ ተብሎ ተሰይሟል።

ከነዚሀ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የመጀመሪያዎቹ ስምንት መጻሕፍት ፰ቱ ብሔረ ኦሪት ተብለው ይጠራሉ። ኦሪት ዘፍጥረት፣ ዘጸአት፣ ዘሌዋውያን፣ ዘኁልቍ፣ ዘዳግም በሙሴ የተጻፈ ሲሆን በመቀጠል ያሉት መጽሐፈ ኢያሱ፣ መሳፍንትና ሩት ደግሞ ሦስቱ ተደምረው በአጠቃላይ ስምንት ይሆናሉ። በዚህ ኩፋሌን ከኦሪቱ ጋር አንድ ያደርገዋል።

ከአራት ቀድመው በሕገ ልቡና ዘመን የተጻፉ ሁለት መጻሕፍት ናቸው። መጽሐፈ ሄኖክና መጽሐፈ ኢዮብ ናቸው። እነዚህ የመጀመሪያ መጻሕፍት ናቸው። አንደኛ ሄኖክ ሁለተኛ መጽሐፈ ኢዮብ፤ መጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊና ካልዕ መጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊና ካልዕ ተብሎ ሲጠራ፣ መጽሐፈ ነገሥት ቀዳማዊና ካልዕ ደግሞ መጽሐፈ ነገሥት ሣልስና ራብዕ ተብለው ይጠራሉ። በአቆጣጠሩ ግን ሁለቱን አንድ ሁለቱን አንድ አድርጎ ይቆጥራል ሄኖክና ኩፋሌ ሰካሉ። "ቀዳማዊ ወካልዓዊ አሐዱ ሣልሳዊ ወራብዓዊ አሐዱ" ፍትሐ ነገሥት

መጽሐፈ ዜና መዋዕል ቀዳማዊና መጽሐፈ ዜና መዋዕል ካልዕ በቤተክርስቲያን ሕፁጓን ተብለውም ይጠራሉ። አስራ ስድስቱ ነቢያት ደግሞ አራቱ ዓበይት አሥራ ሁለቱ ደቂቀ ነቢያት ተብለው ይጠራሉ። ይህ ስለ ነቢያት በተጻፈበት ክፍል ተመልከቱ።

መጽሐፈ መቃብያን ደግሞ ሦስት መጻሕፍት ሲሆኑ በቤተክርስቲያናችን አጠራራቸው የመጀመሪያው መቃቢስ ዘሞዓብ፣ ሁለተኛው መቃቢስ ዘብንያም፣ ሦስተኛው መቃቢስ ዘአልዓዛር ይባላል።

የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት

1. ወንጌል ዘማቴዎስ
2. ወንጌል ዘማርቆስ
3. ወንጌል ዘሉቃስ
4. ወንጌል ዘዮሐንስ
5. ግብረ ሐዋርያት
6. መልእክት ኀበ ሰብአ ሮሜ
7. መልእክት ኀበ ሰብአ ቆሮንቶስ ቀዳማዊ
8. መልእክት ኀበ ሰብአ ቆሮንቶስ ካልዕ
9. መልእክት ኀበ ሰብአ ገላትያ

10. መልእክት ኀበ ሰብአ ኤፌሶን
11. መልእክት ኀበ ሰብአ ፊልጵስዩስ
12. መልእክት ኀበ ሰብአ ቆላስይስ
13. መልእክት ኀበ ሰብአ ተሰሎንቄ ቀዳማዊ
14. መልእክት ኀበ ሰብአ ተሰሎንቄ ካልዕ
15. መልእክት ኀበ ሰብአ ጢሞቴዎስ ቀዳማዊ
16. መልእክት ኀበ ሰብአ ጢሞቴዎስ ካልዕ
17. መልእክት ኀበ ሰብአ ቲቶ
18. መልእክት ኀበ ፊልሞና
19. መልእክት ኀበ ሰብአ ዕብራውያን
20. መልእክተ ያዕቆብ
21. መልእክተ ጴጥሮስ ቀዳማዊ
22. መልእክተ ጴጥሮስ ካልዕ
23. መልእክተ ዮሐንስ ቀዳማዊ
24. መልእክተ ዮሐንስ ካልዕ
25. መልእክተ ዮሐንስ ሣልስ
26. መልእክተ ይሁዳ እኁሁ ለያዕቆብ
27. ራእየ ዮሐንስ
28. ትእዛዝ ሲኖዶስ
29. ሥርዓተ ጽዮን ሲኖዶስ
30. ግጽው ሲኖዶስ
31. አብጥሊስ ሲኖዶስ
32. መጽሐፈ ኪዳን ቀዳማዊ
33. መጽሐፈ ኪዳን ካልዕ
34. መጽሐፈ ዲድስቅልያ
35. መጽሐፈ ቀሌምንጦስ

እንግዲህና በዝርዝር እንደተመለከትነው የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አርባ ስድስት (፵፮) ሲሆኑ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ደግሞ ሠላሳ አምስት (፴፭) ይሆናሉ። በአጠቃላይ ድምራቸው ሰማንያ አንድ (፹፩) ይሆናል። እነዚህ ሰማንያ አንዱ መጻሕፍት መጽሐፍ ቅዱስ ተብለው ይጠራሉ። የሰው ልጆች ሁሉ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት እንገባ ዘንድ በሕይወታችን የምንመራባቸው ብሉይ ኪዳንና ሐዲስ ኪዳን የተባሉ መጻሕፍት እነዚህ ናቸው። አንዳንዶች ግን የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት በጠቅላላ እንደተሻሩ የሚያስቡም አሉ። እነዚህ ደግሞ ቀርጠው ከጣሉትም የባሱ ናቸው። የእግዚአብሔር ቃል ግን እንዲህ ይላል።

"መጽሐፍ ሊሻር አይችልምና" ዮሐ. ፲፥፴፬ (10፥34)

"ሙሴና ነቢያት አሏቸው እነርሱን ይስሙ" ሉቃ. ፲፮፥፳፱ (16፥29)

"በሕግ የተጻፈው ምንድን ነው እንደትስ ታነባለህ? ... ይህን አድርግ በሕይወትም ትኖራለህ" ሉቃ. ፲፥፳፭-፳፰ (10፥25-28)

"ነገር ግን ክፉዎች ሰዎችና አታላዮች እያሳቱና እየሳቱ በክፋት እየባሱ ይሄዳሉ። አንተ ግን በተማርህበትና በተረዳህበት ነገር ጸንተህ ኑር ከማን እንደ ተማርኸው ታውቃለህና፤ ከሕፃንነትህም ጀምረህ ክርስቶስ ኢየሱስን በማመን መዳን የሚገኝበትን ጥበብ ሊሰጡህ የሚችሉን ቅዱሳን መጻሕፍትን አውቀሃል። የእግዚአብሔር ሰው ፍጹምና ለበጎ ሥራ ሁሉ የተዘጋጀ ይሆን ዘንድ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት መጽሐፍ ሁሉ ለትምህርትና ለተግሣጽ ልብንም ለማቅናት በጽድቅም ላለው ምክር ደግሞ ይጠቅማል።" ፪ጢሞ ፲፫፡፲፯ (2፡13-17)

ኦርቶዶክሳዊት ቤተክርስቲያናችን ይህንን ቃል መሠረት አድርጋ ምእመናንን ታስተምራለች። ከቃሉ የምንመለከተው

ዓቢይ ነገር በቤተ ክርስቲያናችን ያለውን ልማደ ሃይማኖት ነው።

1. አታላዮች እየሳቱና እያሳቱ እንደሚኖሩ
2. ስለዚህ በተማሩበት እውነተኛ እንዲት ሃይማኖት ጸንቶ መኖር
3. የተማርነው ከቅዱሳን ነቢያት ሐዋርያት መሆኑ
4. ይህንንም የተማርነው ደግሞ ከሕፃንነታችን መሆኑ
5. በኢየሱስ ክርስቶስ እምነት እምነት መኖር
6. ይህ ሁሉ የሚሆነው ቅዱሳት መጻሕፍትን በማወቅ መሆኑን
7. ፍጹማንና በጎ ሥራ እንሠራ ዘንድ የእግዚአብሔር ቃል እንደሚጠቅመን
8. ይህም ከትምህርታችንና ከተግሣጽ ልባችንንም በቀናው መንገድ ከመምራት እንደሚበጅን ይነግረናል።

ስለዚህ ክርስቲያኖች ሆይ ይህንን የመንፈስ ቅዱስ ቃል ተረድተን እንደ ቅዱስ ባኮስ (አቢላክ) የኢትዮጵያ መንግሥት የገንዘብ አለቃ እንደነበረው ዕለት ዕለት መጽሐፍ ቅዱስን ልናነበው ልንጸልይበትና እምነታችንን ልናውቅበትና ልናናግርበት ይገባል።

> "ተነሥቶም ሄደ። እነሆም ህንደኬ የተባለች የኢትዮጵያ ንግሥት አዛዥና ጃንደረባ የነበረ በገንዘቧም ሁሉ የሠለጠነ አንድ የኢትዮጵያ ሰው ሊሰግድ ወደ ኢየሩሳሌም መጥቶ ነበር፤ ሲመለስም በሰረገላ ተቀምጦ የነቢዩን የኢሳይያስን መጽሐፍ ያነብ ነበር።" ሥራ ፰፡፳፯-፳፰ (8፡27-28)

ይህ የመላው አፍሪካ ሐዋርያ ቅዱስ ባኮስ ዘኢትዮጵያ እግዚአብሔር የተገናኘው ፊልጶስንም የላከለት በመንገድ ሳይቀር መጽሐፍ ቅዱስን እያነበበ ስለሆነ ነው። ይህ የኦርቶዶክሳውያን

ይማኖታዊ ልማድ ነው። ዛሬ እየጠፋ መጣ እንጂ ኦርቶዶክሳውያን ትምህርት ስንጀምር በእግዚአብሐር ቃል መጽሐፍ ቅዱስ እንደሆነ ዛሬም ቢሆን ያለው ትምሕርት አብነት ው። እግዚአብሐር አባታችን ያዘዘንም ይህንኑ ነው።

"እኔም ዛሬ እንተን የማዝዘውን ይህን ቃል በልብህ ያዝ። ለልጆችህም አስተምረው በቤትህም ስትቀመጥ በመንገድም ስትሄድ ስትተኛም ስትነሣም ተጫወተው። በእጅህም ምልክት አድርገህ እሰረው፤ በዓይኖችህም መካከል እንደክታብ ይሁንልህ። በቤትህም መቃኖች በደጃፍህም በሮች ላይጻፈው። ዘዳ፡፮፡፮-፱ (6፡6-9)

ወንጌል

ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በሕይወተ ሥጋ በዚህ ምድር ላከ ለሦስት ዓመታት ያስተማረው ወንጌል ይባላል። ወንጌል ማለት ብሥራት ስብከት ማለት ነው። ቃሉ የግሪክ ቃል ነው። በመቅድመ ወንጌል እንዲህ ይላል።

"ወንጌል ብሂል በልሳነ ጽርዕ ዘበትርጓሜሁ ስብከት" የወንጌል ትምህርት መሠረትም ሞተ ሥጋ ሞተ ነፍስ እንደጠፋ ወልደ እግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስ እንደነገሠ ዲያብሎስ እንደተሻረ አዳምና ልጆቹ እንደዳኑ ነጻ እንደወጡ ማስተማር ነው።

አርባዕቱ (፬ቱ) ወንጌላውያን

እግዚአብሔር አምላክ ወንጌልን ያጻፈው በአራት ቅዱሳን ሰዎች ነው። እነዚህም፡- ማቴዎስ፣ ማርቆስ ሉቃስና ዮሐንስ ናቸው። ማቴዎስና ዮሐንስ ከአሥራ ሁለቱ ሐዋርያት የተመረጡ ሲሆን ማርቆስና ሉቃስ ደግሞ ከሰብአ ሁለቱ አርድእት ናቸው። እነዚህ አራቱ ወንጌላውያን አራት የሆኑበት በርካታ ምሳሌዎች አሉ አንዱንና ዋናውን ልግለጽላችሁ።በአራቱ እንስሳት ይመሰላሉ። "ፊተኛው እንስሳ አንበሳን ይመስላል ሁለተኛውም አንበሳ ላምን ይመስላል ሦስተኛውም እንስሳ እንደ ሰው ፊት ነበረው አራተኛውም እንስሳ የሚበረውን ንስር ይመስላል። አራቱም አንበሶች እያንዳንዳቸው ስድስት ክንፎች አሉአቸው በዙሪያቸውና በውስጣቸውም ዓይኖች ሞልተውባቸዋል፤ ቅዱስ ቅዱስ ቅዱስ የነበረውና ያለ የሚመጣውም ሁሉንም የሚገዛ ጌታ አምላክ እያሉ ቀንና ሌሊት አያርፉም። እንስሶቹም በዙፋን ላይለተቀመጠው ከዘላለምም እስከ ዘላለም በሕይወት ለሚኖረው ለእርሱ ክብርና ውዳሴ ምስጋናም በሰጡት ጊዜ "ራእ. ፬፥፯-፱ (4፡7-9)

፩. ቅዱስ ማቴዎስ

ማቴዎስ ከሐዋርያነት የተጠራበት ስም ሲሆን የቀድሞ ስሙ ግን ሌዊ ይባል ነበር። የአባቱ ስም እልፍዮስ ይባላል (ማር ፪፥፲፬ (2፥14) የጥምቀት 12 ቀን ሰንክሳር የማቴዎስን አባት ዲቁ ብሎ ይጠራዋል። የእናቱ ስም ደግሞ ክሩስትያ (ክርስቲና) ይባላል።

የስሙ ትርጉም፡-ማቴዎስ የሚለው የስሙ ትርጉም ኅሩይ (የተመረጠ) ማለት ነው። ከቀራጭነት መርጦ ለዚህ ክብር አብቅቶታልና።

ሁለተኛ- ሀብተ እግዚአብሔር ማለት ነው።

በሰው መመሰሉ

ማቴዎስ በገጸ ብእሲ ይመሰላል። ምክንያቱም ይህ ወንጌላዊ የጌታችንና የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ከድንግል ማርያም መወለዱን ከጥንት ቃል ከተገባላቸው ቅዱሳን አበው ይልቁንም አብርሃምንና ዳዊትን ጠቅሶ ወልደ አብርሃም፣ ወልደ ዳዊት እያለ ሰው መሆኑን ስለገለጸና ከሦስቱ ወንጌላውያን በበለጠ እምላካችን መድኃኒታችን ወልደ ዕጓለ እመሕያው (የሰው ልጅ) እየተባለ በወንጌሉ ስለተገለጸ ነው።

> "የዳዊት ልጅ የአብርሃም ልጅ የኢየሱስ ክርስቶስ ትውልድ መጽሐፍ" ማቴ. ፩፥፩ (1፥1)

፪. ቅዱስ ማርቆስ

ቅዱስ ማርቆስ ከሰባ ሁለቱ አርድእት ከፍል ነው። የአባቱ ስም አርስጦሎስ የእናቱ ደግሞ ማርያም ይባላል። ቅዱስ በርናባስም እኅቱ ነው። በሌላ ስሙ ዮሐንስ ይባላል።

ቆላ ፬፥፲ (4፥10) የእናቱ ቤት የመጀመሪያው ቤተክርስቲያን እየተባለ በቤተክርስቲያን ታሪክ የሚጠቀስ ነው፡ ምክንያቱም ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ደቀመዛሙርቱን ሰብስቦ ያስተምርበት ስለነበር ነው። ለሐዋርያትም መንፈስ ቅዱስ የወረደላቸው በዚህ በማርቆስ እናት ቤት ነው።

> "... እጅግ ሰዎች ተከማችተው ይጸልዩበት ወደነበረው ማርቆስ ወደተባለው ወደ ዮሐንስ እናት ወደ ማርያም

ቤት ... " ሐዋ. ፲፪፥፲፪ (12፥12)

የስሙ ትርጉም፡- ማርቆስ የሚለው ስም ሦስት ትርጉሞች አሉት። አንደኛ - አንበሳ ማለት ነው። አንበሳ የካህም (የካም) ጌታው ነው እሱም ከሀገረ ሰብከቱ ከግብፅ የካም አምልኮትን አጥፍቷልና። ሁለተኛ ንሀብ (ንብ) ማለት ነው። ንብ የማይቀሰመው አበባ የለም- እሱም ከጌታም ከሐዋርያትም ወንጌልን ተምሮአል። ሦስተኛ ማርቆስ ማለት ካህን ማለት ነው።

__በአንበሳ መመሰሉ፡-__

ቅዱስ ማርቆስ በአንበሳ ይመሰላል። በአንበሳ የመመሰሉ ምሥጢር በሁለት መንገድ ነው። አንደኛ የይሁዳ አንበሳ የተባለ የጌታችንን የመድኃኒታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ወንጌል በመጻፍ እና በሁለተኛ ደግሞ ከላይ እንደተመለከትነው በግብፅ ሀገር የነበረ የካም አምልኮት አንበሳ በተባለ በጌታችን ወንጌል ፈጽሞ ስላጠፋ ምሳሌው አንበሳ ተብሏል ።

"እኔ እንደ አንበሳ ሆንኩባቸው" ሆሴዕ ፲፫፥፯ (13፥7)

"እነሆ ከይሁዳ ነገድ የሆነው አንበሳ እርሱም የዳዊት ሥር መጽሐፉን ይዘረጋ ዘንድ ሰባቱንም ማኅተም ይፈታ ዘንድ ድል ነሥቷል" ራዕ. ፭፥፭ (5፥5)

፫. __ቅዱስ ሉቃስ__

ወንጌላዊው ቅዱስ ሉቃስ ምድቡ ከሰባ ሁለቱ አርድዕት ነው። ይህ ቅዱስ ወንጌላዊ በስሙ የተጠራውን ሦስተኛውን የጌታችንን ወንጌልና ግብረ ሐዋርያት ወይም የሐዋርያት ሥራ የተባሉትን መጻሕፍት የጻፈ በእግዚአብሔር የተመረጠ ወንጌላዊ ነው። ቅዱስ ሉቃስ የተወለደው በአንጾኪያ ከግሪካውያን ቤተሰቦች ነው። ቅዱስ ሉቃስ ሥራው ሕክምና ነበር።

"የተወደደው ባለ መድኃኒቱ ሉቃስ" ቆላ. ፬፥፲፬ (4፥14)

የስሙ ትርጉም

አንደኛ ሉቃስ ማለት መበሥር ማለት ነው። ብሥራተ መልአክን ይጽፋልና። ቅዱስ ገብርኤል መልአክ እመቤታችንን ከእግዚብሐር ተልኮ እንዳበሠራት የጻፈ ቅዱስ ሉቃስ ነው።

ሁለተኛ ሉቃስ ማለት ተንሣኢ (ፈጣን) ማለት ነው። ከሰብከተ ወንጌል ይፋጠናልና።

ሦስተኛ ሉቃስ ማለት ዐቃቤ ሥራይ (ባለመድኃኒት ወይም ሐኪም) ማለት ነው። ቀድሞ ዐቃቤ ሥራይ በሥጋ ነበር። በኋላ ጌታ መርጦት ዐቃቤ ሥራይ ዘነፍስ ሆኗል (የነፍስ ሐኪም)።

በካሕም (እምቦሳ) መመሰሉ

ቅዱስ ሉቃስ ወንጌላዊ በካሕም (በፍሪዳ) ይመስላል። በካሕም መመሰሉ የተለያዩ ምክንያቶች አሉት። አንደኛ የጌታችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ከእመቤታችን በከብቶች በረት መወለድ፣ የእረኞች መምጣት፣ የመላእክትን ዝማሬ ከሦስቱ ወንጌላውያን የበለጠ በጎላ በተረዳ ነገር ስለጻፈ ነው።

> "የበኩር ልጇን ወለደች በመጠቅለያም ጠቀለለችው በእንግዶችም ማደሪያ ስፍራ ስላልነበራቸው በግርግም አስተኛችው።" ሉቃ. ፪፡፯ (2፥7)

ሁለተኛ በካሕም (ላም) መመሰሉ

በሌሎች ወንጌል የማንመለከተውን ጠፍቶ ከነበረው ልጅ አባቱ የሠዋለትን እንቦሳ (ፍሪዳ) ስለጻፈ ነው። ይህም ምሳሌነቱ ሥጋውንና ደሙን ለሰጠን ለጌታችን ለኢየሱስ ክርስቶስ ነው።

> "የሰባውን ፍሪዳ አምጥታችሁ እረዱት" ሉቃ. ፲፭፡፳፫ (15፥23)

፲. ቅዱስ ዮሐንስ

ቅዱስ ዮሐንስ ከአሥራ ሁለቱ ሐዋርያት አንዱ ሲሆን ከወንጌላውያኑ በስሙ የተጠራውን አራተኛውን የዮሐንስ ወንጌል የተባለውን የጻፈ ነው። ቅዱስ ዮሐንስ ከዚህ በተጨማሪ ሦስቱን በስሙ የተጠሩ መልእክቶችና ራእየ ዮሐንስ እንዲሁም ቤተ ክርስቲያናችን የምትጠቀምበት ቅዳሴ ዮሐንስ ወልደ ነጎድጓድን የደረሰ ቅዱስ አባት ነው።

> ቅዱስ ዮሐንስ አባቱ ዘብዴዎስ እናቱ ማርያም ይባላሉ። በገሊላ አውራጃ ዮሐንስ እናት ማርያም ባውፍልያ ከ36ቱ ቅዱሳት አንስት ወገን ነች። ይህም በስንክሳር ጥር 18 ቀን ተጽፏል። ማቴ. ፳፥፳ (20፥20)

የስሙ ትርጉም

ቅዱስ ዮሐንስ የስሙ ትርጉም ከግብሩ ጭምር እንዲህ ያለ ነው።

፩. ዮሐንስ ማለት ርኅራኄ ወምሕል (ይቅርታ) ፍሥሐ ወኃሤት (ደስታ) ማለት ነው። እንደ ሞክሼው እንደ ዮሐንስ መጥምቅ።

"ወትሰምዮ ስሞ ዮሐንስ። ወይከውነከ ትፍሥሕተ ወኃሤተ"

"ስሙንም ዮሐንስ ትለዋለህ። ደስታና ተድላም ይሆንልሃል" ሉቃ. ፩፥፲፫ (1፥13)

፪. ዮሐንስ ማለት ነባቤ መለኮት በግሪኩ ታዮሎጎስ ተብሏል

ምክንያቱም በመለኮት ሕግ ተቃኝቶ ያንድነትን የሦስትነትን ነገር ተናግሯልና የጌታችንን እግዚአብሔር መሆን (አምላክ መሆን) ከሌሎቹ አስፍቶ የተናገረ ቅዱስ ዮሐንስ ነው። ዮሐ. ፩፥፩-፲፬ (1፥1-14)

፫፥ ዮሐንስ ማለት ወልደ ነጐድጓድ (ቦአኔርጌስ) ማለት ነው። ይህ ስም ከወንድሙ ከያዕቆብ ጋር ከብር ይግባውና ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ

ያወጣላቸው ስም ነው።

"የዘብደዎስንም ልጅ ያዕቆብን የያዕቆብን ወንድም ዮሐንስን ቦአኔርጌስ ብሎ ስየማቸው የነጐድጓድ ልጆች ማለት ነው" ማር. ፫፥፲፯ (3፥17)

፲.ቅዱስ ዮሐንስ በሌላ ስሙ ዮሐንስ አቡቀለምሲስ እየተባለ ይጠራል። አቡቀለምሲስ የግሪክ ቃል ሲሆን የተገለጠ ያልተሸፈነ የታየ ራእይ ማለት ነው።ይህም ትርጉሙ ዮሐንስ ባለ ራእይ ማለት ነው። ይህም ስም የተሰጠው በስሙ የሚጠራውን "ራእየ ዮሐንስ" ስለአየና ስለጻፈ ነው።

፳.በቅዳሴው እንድምታ መግቢያ እንደተጠቀሰው ዮሐንስ ማለት "ውሉደ መንግሥት ወክህነት" ማለት ነው። ትርጉሙም የመንግሥትና የክህነት ልጅ ማለት ነው።በትውልዱ ከቤተ መንግሥትና ከቤተ ክህነት ነው። በወንጌሉ ስለ ራሱ ሲጽፍ እንዲህ ብሏል።

"ያም ደቀመዝሙር በሊቀ ካህናቱ ዘንድ የታወቀ ነበረ።" ዮሐ. ፲፰፥፭ (18፥5)

፴.ዮሐንስ ማለት "ፍቁረ እግዚእ" የጌታ ወዳጅ ጌታ የሚወደው ማለት ነው። ከሌሎቹ ደቀመዛሙርት ሁሉ ጌታችን መድኃኒታችን ቅዱስ ዮሐንስን ይወደው ነበር። በስቅለቱና በሞቱ ዕለት ሁሉም ሲበተኑ እሱ ብቻ በመስቀሉ ሥር ተገኝቶ ስለነበር ነው። ስለዚህም ቅድስት ድንግል እመቤታችንን እሷ እናት ትሆነው ዘንድ እርሱ ቅዱስ ዮሐንስ ልጅ ይሆናት ዘንድ አምላካችን በመስቀል ተሰቅሎ በነበረበት ጊዜ ተናገረ።

"ኢየሱስም እናቱን ይወደው የነበረውንም ደቀመዝሙር በአጠገቡ ቆሞ ባየ ጊዜ እናቱን አንቺ ሴት እነሆ ልጅሽ አላት። ከዚህ በኋላ ደቀ መዝሙሩን፣ እናትህ እነኋት አለው።" ዮሐ. ፲፱፥፳፮ሽ እ (19፥26)

በንስር መመሰሉ

ቅዱስ ዮሐንስ ወንጌላዊ ከሦስቱ ወንጌላውያን ለየት ባለ መልኩ በንስር ተመስሏል። ሦስቱ ወንጌላውያን ማቴዎስ፡ ማርቆስና ሉቃስ የተመሰሉባቸውን ሰው፣ አንበሳና ላሕም ብንመለከታቸው ሦስቱም በምድር መራመድ ወይም መሄድ ይችላሉ በአየር ላይ ግን መብረር ወይም መሄድ አይችሉም። ዮሐንስ የተመሰለበት ንስር ግን በምድር መራመድ በሰማይ ወጥቶ መብረር ይችላል። እንደገና ከሌሎች አዕዋፍ ሁሉ በተለየ መልኩ ከላይ ከሰማይ ሆኖ በምድር ላይ ያለች ትንሽ ቅንጣት ነገርን አጥርቶ መመልከት ይችላል። በዚህ ንስር የተመሰለውም ቅዱስ ዮሐንስ እንደኛ ንስር ወደ ላይ ሽቅብ ወጥቶ እንደሚበር ቅዱስ ዮሐንስም የክብር ባለቤት የጌታችን የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስን ከአብ የመወለዱን ቀዳማዊ ልደቱን ተናግሮ በምሥጢረ ሥላሴ ይጀምራል - ይህም ከሦስቱ ወንጌላውያን የተለየ ያደርገዋል።

> "ቀዳሚሁ ቃል ውእቱ ወውእቱ ቃል ኀበ እግዚአብሔር ውእቱ ወእግዚአብሔር ውእቱ ቃል"
>
> "በመጀመሪያው ቃል ነበረ፣ ቃልም በእግዚአብሔር ዘንድ ነበረ፤ ቃልም እግዚአብሔር ነበር" ዮሐ. ፩፡፩ (1፥1)

ሁለተኛ ንስር በምድር መሄድ እንደሚችል። ቅዱስ ዮሐንስም ምንም በቀዳማዊ ልደቱና "ሁሉን የፈጠረ አምላክ፣ ፈጣሪ መሆኑን ጽፎ ወንጌሉን ቢጀምርም ደኃራዊ ልደቱን ይህም ከእመቤታችን በዚህች ምድር መወለዱን ይጽፍልናል።"

> "ቃል ሥጋ ኮነ" ዮሐ. ፩፡፲፬ (1፥14) ያ እግዚብሔር ነው ያልኩት "ቃል ሰው ሆነ" ብሎ።

አዋልድ መጻሕፍት

አዋልድ መጻሕፍት የሚባሉት ከሰማንያ አንዱ (፹፩ዱ) የመጽሐፍ ቅዱስ ቁጥር ያልሆኑ ነገር ግን ፍጹም መጽሐፍ ቅዱስን የመሰሉ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለባቸው ናቸው።

አዋልድ የሚለው ቃል ትርጉም ልጆች ማለት ነው። ወልድ የሚለው የግእዝ ቃል ትርጓሜ ልጅ ማለት ሲሆን አዋልድ የወልድ ብዙ ነውና ልጆች ማለት ነው፤ ከዚህም የተነሣ አዋልድ መጻሕፍት ማለት የመጽሐፍ ልጆች ማለት ይሆናል። ስለዚህም በቤተክርስቲያናችን አዋልድ መጻሕፍት ስንል ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወለዱ አባታቸውና ወላጃቸው የሆነውን መጽሐፍ ቅዱስ መስለውና ተከትለው የተጻፉ ማለት ነው። አዋልድ መጻሕፍት የረቀቀውን አጉልተው፣ የጎደለውን አሟልተው ምሳሌውን ተርጉመው ያጠረውን አርዝመው መጽሐፍ ቅዱስ መሠረት በማድረግ መልካም ከሆነው እምልኮተ እግዚአብሔር የሚጠቅሙ፣ የሚረዱና፣ የሚመከሩ በእምነት የሚያጸኑ ፣ ኀይልን የሚሰጡ፣ ከጸሎት የሚያተጉና ሃይማኖታዊ ትጥቅን የሚያለብሱ ናቸው። በዚህም ጠላት ሰይጣንን ድል ይነሡታል። አዋልድ መጻሕፍት በርካታ ሲሆኑ በዚህ ጽሑፌ ግን የምገልጽላችሁ ስለ ገድላት፣ ድርሳናት፣ ተአምራትና መልክእ ይሆናል። ቅዱስ ጳውሎስ የመንፈስ ልጁ ጢሞቴዎስን የመከረው ከእኛም የተላለፈልን የእግዚአብሔር ቃል ከሁሉም አስረጅ ነው።

> "አንተ ግን በተማርክበትና በተረዳህበት ነገር ጸንተህ ኑር ከማን እንደተማርኸው ታውቃለህና ከሕፃንነትህም ጀምረህ ኢየሱስ ክርስቶስን በማመን መዳን የሚገኝበትን ጥበብ ሊሰጡህ የሚችሉትን ቅዱሳት መጻሕፍትን አውቀሃል። የእግዚአብሔር ሰው ፍጹምና ለበጎ ሥራ ሁሉ ከትምህርትና ከተግሣጽ ልብንም ከማቅናት በጽድቅም ካለው ምክር ደግሞ ይጠቅማል።" ፪ጢሞ ፫፥፲፬፥፲፯ (3፥14-17)

ልክ በቃሉ እንደተገለጸው በኦርቶዶክስ ቤተክርስቲያናችን

ከሕጻንነት ዕድሜያችን ጀምረን ኢየሱስ ክርስቶስን በማመን ጸንተን እንድንኖር የሚያደርጉ ከክህደትም በመራቅ በተማርንበትና በተረዳንበት ነገር ጸንተን እንድንቆም የሚያደርጉ የእግዚአብሔር መንፈስ ያከባቸው ብዙ መጻሕፍት በቤተክርቲያናችን አሉ። እነዚህም እባታቸው መጽሐፍ ቅዱስን የመሰሉ ናቸውና አዋልድ መጻሕፍት የመጽሐፍ ቅዱስ ልጆች ተብለው ይጠራሉ።

፩. የገድል መጻሕፍት፡-

የገድል መጻሕፍት የቅዱሳን ሰዎችን በተለይም የሰማእታትና የጻድቃንን የእምነት ተጋድሎ የሚዘክሩና የእግዚአብሔርን ጸጋ በእነሱ ላይ አድሮ እንዴት የሰይጣንን ኃይል ድል እንደመቱ የሚተርክ ነው። ከምሳሌም ገድለ ጊዮርጊስ፣ ገድለ ተክለሃይማኖት፣ ገድለ እስጢፋኖስ፣ ገድለ ገብረ መንፈስ ቅዱስ እያለ የሁሉንም የሰማዕትነትና የጽድቅ ሥራ ለክርስቲያኖች ኃይልና ብርታት የእምነትም ጽናት ይሰጥ ዘንድ እናነበዋለን፣ እንጸልይበታለን፣ እንሳለመዋለን፣ በቅዱሳኑም ላይ ያደረ እግዚአብሔር በእኛም ያድራል እንባረካለንም።

> "ለቅዱሳን አንድ ጊዜ ፈጽሞ ስለተሰጠ ሃይማኖት እንድትጋደሉ እየመከርኋችሁ እጽፍላችሁ ዘንድ ግድ ሆነብኝ።" ይሁዳ ፩፡፫ (1፡3)

ይህንን ከአላውያንና ከከሃድያንና ከመናፍቃን ጋር ያላቸውን ተጋድሎ የደረሰባቸውን መከራና ሰቃይ እየታገሡ እስከሞት ድረስ የተደበደቡትን፣ መዘበቻ በመሆንና በእስራትና በወኅኒ የተፈተኑትን፣ በድንጋይ ተወግረው የሞቱትን፣ በመጋዝ የተሰነጠቁትን፣ በሰይፍ ተገድለው የሞቱትን፣ ከአውሬ የተጣሉትን፣ በእሳት የተፈተኑትን ሁሉን እያጡ መከራን የተቀበሉትን፣ እየተጨነቁ የበግና የፍየል ቆዳና ሌጦ ለብሰው ዓለም አልተገባቸውምና በምድረበዳና በተራራ፣ በዋሻና በምድር ጉድጓድ እየዞሩ ድምፀ አራዊትን ግርማ ሌሊትን ታግሠው፣ ድንጋይ ተንተርሰው፣ ጨዛ ልሰው ስለ ክርስቶስ ብለው ያደረጉትን ሁሉ ተጋድሎ የሚነግረን የቅዱሳን የገድል መጽሐፍ ነው። ዕብ.፲፩፡፴፫-፴፰ (11፡33-38) በዚህ ሁሉ ጣላት ሰይጣንን

አሰጨንቀው በእግዚአብሔር ኃይል አሸነፋት።

እንባቤ ሆይ፡- የቅዱሳን የገድል መጽሐፍ ልክ እንደ ሐዋርያት ሥራ (ገድል) ነው። የሐዋርያት ሥራ ማለት የገድላቸው መጽሐፍ ነው። ያደረጉትን ተአምራት፣ ያስተማሩትን ትምህርት፣ የደረሰባቸውን መከራ ስቃይና እንግልት ይጽፋልና።

፪. የድርሳን መጻሕፍት፡-

ድርሳናት በአብዛኛው የሚጻፉት ለመላእክት ነው። ለምሳሌ ድርሳነ ሚካኤል፣ ድርሳነ ገብርኤልና ሌሎችም በርካታ የድርሳን መጻሕፍት አሉ። በተለይ ደግሞ ረቂቅ የሆነ የሃይማኖትን ምሥጢር አጉልተው የሚተረጉሙ ድርሳናት አሉ። ለምሳሌ ድርሳን ዘዮሐንስ አፈወርቅ - ዕብራውያን እንደተረጎሙት። እንዲሁም ኅብስቱን ሥጋ መለኮት ወይኑን ደመ መለኮት አድርገን እንለውጥበት ዘንድ በመንፈስ ቅዱስ አበው ያዘጋጁልንም መጽሐፈ ቅዳሴን የብህንሳዊ ኤጲስ ቆጶስ አባ ሕርያቆስ የደረሰው፣ ቅዱስ ቄርሎስ የተናገረው እያለ ይገልጽልናል። ድርሰት ብሎ ሲናገር አንድ ሰው ከራሱ አስተሳሰብ የሚያፈልቀው ሳይሆን በጾም በጸሎት የተጠመደ ከእግዚአብሔር ያደረ ሰው በመንፈስ ቅዱስ ተቃኝቶ የሚጽፈው ነው።

፫. የተአምር መጻሕፍት፡-

በቤተክርስቲያናችን በርካታ የተአምር መጻሕፍት አሉ። መጽሐፍ ቅዱስ በርካታ ተአምራትን በእግዚአብሔር በባለሟሎቹ የተሠሩ ጽፎልናል። በዚያ ያልተካተቱና መጽሐፍ ቅዱስ ከተጻፈ በኋላ ደግሞ የተደረጉ ድንቅ ተአምራት የተጻፉበት የተአምር መጻሕፍት አሉን። ለምሳሌ ተአምረ ኢየሱስ፣ ተአምረ ማርያም፣ እያለ የመላእክትንም የቅዱሳንም ተአምራት የያዙ በርካታ መጻሕፍት አሉን።

> "ኢየሱስም በዚህ መጽሐፍ ያልተፃፈ ሌላ ብዙ ምልክት በደቀ መዛሙርቱ ፊት አደረገ" ዮሐ ፳፡፴ (20፡30)

እነዚህ ድንቅ ምልክቶች ወይም ተአምራት በእኛ ቤተ ክርስቲያን በተአምረ ኢየሱስ ተጽፈው ይገኛሉ። በሌሎችም መጻሕፍቶቻችን ላይ ተገልጸዋል። በአጠቃላይ የተአምራት መጻሕፍት ከድኅነት፣ ከዕውቀት፣ ከጸሎት ፣ ከመንፈሳዊ ብርታት የሚጠቅሙ ሆነው በእግዚአብሔር የተፈቀዱ ናቸው። ምእመናን ከሌሎች የተደረገው ድንቅ ተአምር እንዲደረግላቸው በሁሉም እግዚአብሔርን ከማመስገን በቤተክርስቲያናችን የጸሎት ሥርዓት ሰዓት ተመድቦላቸው ይነበባሉ። ክርስቲያኖች በቤትም ሊያነቧቸው የተገባ ነው።

፲ . የመልክአ መጻሕፍት፡-

በቤተክርስቲያናችን ካሉ መጻሕፍት አንዱ የመልክአ መጻሕፍት ናቸው። እነዚህም ከጸሎትና ከምስጋና እንጠቀምባቸዋለን። የመልክአ መጻሕፍት የራሳቸው ዜማም ያላቸው ናችው። በሚኀሌት እንደዕለቱ በዓል እንጠቀምባቸዋለን። እነዚህ መጻሕፍት መልክአ ተብለው የተሰየሙበት ምክንያት ከስሙ እንደምንረዳው። መልክአ የአንድ አካል ገላጭ ነውና። ከሥላሴ ጀምሮ የእግዚአብሔር ጻድቃን ሁሉ መላ አካላቸው እየተወሣ የሚመሰገኑበት ስለሆነ መላ መልካቸውን እየጠቀሰ የተጻፈ መጽሐፍ ነው። ከምሳሌ መልክአ ሥላሴ፣ ኢየሱስ፣ ማርያም፣ ዑራኤል፣ አረጋዊ ወዘተ እየተባለ የተጻፈ ነው። ይህም የምስጋና መልክአ መጽሐፍ እግዚአብሔርንና ቅዱሳንን ከስማቸው ይጀምርና ከራስ ፀጉር እስከ እግር ጥፍር ድረስ ያመሰግናል። እንዲህ እያለ፡-

ከኢየሱስ፡- "ሰላም ለዝክረ ስምከ ስመ መሐላ ዘኢይሔሱ"

"ለማይለወጠው ስም አጠራርህ ሰላምታ ይገባል"

ከዚህ ጀምሮ እየቀጠለ፡- "ለሥዕርተ ርዕስከ" ለራስ ፀጉርህ፣ "ለርእስከ" ለራስህ በሚለት ሁሉንም ሕዋሳት ያመስግናል። ቅዱሳንም እሱን መስለውታልና

"የልጁን መልክ እንዲመስሉ አስቀድሞ ደግሞ ወስኗልና" ሮሜ ፰፡፳፱ (8፡29)

"እኔ ክርስቶስን እንደምመስል እኔን ምሰሉ" ፩ቆሮ ፲፩፡፩ (11፡1)

ስለዚህ እግዚአብሔር የመረጣቸው ጽድቃቸው የተመሰከረላቸው ቅዱሳን ይመሰገናሉ። ቅዱስ ዳዊት በመዝሙሩ እንዲህ ብሏል "ለቅኖች ምስጋና ይገባል" መዝ ፴፪፡፩ (32፡1) በሌላም ስፍራ ቅዱስ ጳውሎስ እናንተ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ናችሁ ይላል። ፩ቆሮ ፫፡፲፮ (3፡16) ሁላችንም ማደሪያው በአርያውና በአምሳሉ ብንፈጠርም እነሱ ግን በመልካም ሥራቸውና በሃይማኖታዊ ተጋድሎአቸው የተለዩ፣ የተመረጡ፣ ከዓለም የራቁ ንጹሕ፣ ቅዱስ መቅደስ ሆነዋልና ቤተ ክርስቲያናችን መልክአ ጽፋ ታመሰግናቸዋለች።

ትውፊት

ትውፊት የሚለው ቃል ከግዕዙ "አወፈየ" አወረሰ፣ አቀበለ ከሚለው የወጣ ሲሆን ትርጉሙም ውርስ ቅብብል ማለት ነው። ይህም እግዚአብሔር ሰውን ከፈጠረበት ጊዜ ጀምሮ ከአበውና ከእማት ለትውልድ የተላለፈና የሚተላለፍ፣ የሚቀባበል በጽሑፍ የሚገለጽ በቃልም የሚነገር ነው። ስለዚህ ትውፊት ለንል ከትውልድ ወደትውልድ የሚተላለፍ የእግዚአብሔር ሕግ፣ ትምህርት፣ ሥርዓትና ወግ ነው። የሚገልጠውም ባለቤቱ እግዚአብሔር ነው። ክብር ይግባውና ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ደቀመዛሙርቱን ወንጌሉን ካስተማራቸው በኋላ በተጨማሪ እንዴት ማስተማርና መኖር እንዳለባቸው የቀረውን መንፈስ ቅዱስ ያስተምራችኋል ይገልጽላችኋል ብሏቸዋል።

> "ከእናንተ ጋር ስኖር ይህን ነግሬአችኋለሁ አብ በስሜ የሚልከው ግን መንፈስ ቅዱስ የሆነው አጽናኝ እርሱ ሁሉን ያስተምራችኋል" ዮሐ ፲፬:፳፭ (14:25)

ከዚህ የእምላክ ቃል የተነሣ እንደምንማረው ትውፊት በመንፈስ ቅዱስ ለቅዱሳን የሚገለጥ የእውነት ትምህርት ነው። ስለዚህም ይህ የተሰጣቸው ቅዱሳን እኛም እነሱን መስለን እግዚአብሔርን አምልከን በክርስትና ሕይወት እንድንኖር በጽሑፍም በቃልም ነግረውናል። ከምሳሌ ሐዋርያት ከመለአከታቸው በተጨማሪ በቃላቸው የደነገጉትና ያስተላለፉት ያወረሱት ትምህርትና ሕግ በቤተ ክርስቲያናችን እየወረስነውና እያወረስነው የምንኖረው ነው።

> "የቀረውንም ነገር በመጣሁ ጊዜ አደነግጋለሁ" ፩ቆሮ ፲፩:፴፬ (11:34)
>
> "እንድጽፍላችሁ የምፈልገው ብዙ ነገር ሳለኝ በወረቀትና በቀለም ልጽፈው አልወድም ዳሩ ግን ደስታችሁ ፍጹም እንዲሆን ወደ እናንተ ልመጣ አፍ ለአፍም ልነግራችሁ ተስፋ አደርጋለሁ።" ፪ዮሐ ፲፪ (12)

ቅዱስ ጳውሎስና ዮሐንስ ከጽሑፋቸው በተጨማሪ በቃል ያስተማሩት ትምህርትና ሥርዓት እንዳለ ይህ የራሳቸው መልእክት ምስክር ነው። ቅዱስ ዮሐንስ ይህን ቀሉን እንደገና ከተወደደው ወንድም ከጋይዮስና ከምእመናን በሦስተኛው መልእክቱ ይገልጽላቸዋል (፫ዮሐ ፲፫)

ታዲያ እነሀ ቅዱሳን ሐዋርያት ኬሎችም ነቢያት ሐዋርያት ከጽሑፋቸውና ከመልእክታቸው በተጨማሪ ያስተማሩት የተረጎሙት ቃለ እግዚአብሔር ከወደት ደረስ ብሎ የሚጠይቅ እስተዋይ መልሱን በቤተክርስቲያን ያገኘዋል። በመልእክትም ሆነ በቃል የተካከፈው የኦሪትም ሆነ የሐዲስ ምሥጢር ተዘጋጅቶ ከቀደሙት ነቢያትና ሐዋርያት ከኪቃውንቱ ደርሶ ዛሬ እኛም ተቀብለነው ይኖራል። ምእመናንም ያለማወላወል በዚሀ እምነት ጸንተው ይኖሩ ዘንድ ግድ ይላል።

"እንግዲያስ ወንድሞች ሆይ ጸንታችሁ ቁሙ በቃላችንም ቢሆን ወይም በመልእክታችን የተማራችሁትን ወግ ያዙ። "፪ተሰ ፪፡፲፭ (2፡15)

ብዙውን ጊዜ የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጪ ትጨምራለች፣ ወግ ታበዛለች በማለት ቤተ ክርስቲያኒቱን የሚነቅፉ ሰዎች ይህን የእግዚአብሔር ቃል አካነበሩትምን? የሚል የእውነት ጥያቄ ኪነሣ ይገባዋል። በቤተክርስቲያኒቱ ያለው እምነት፣ ሥርዓትና ወግ ሁሉ ግን ከእግዚአብሔርና ከእርሱ ቅዱሳን የመነጨ የሕይወት ውኃ ቃሉ ነው። እንደውም ይህን የእውነት ትውፊት በመያዛችን እግዚአብሔር ደስ ይለዋል ቅዱሳኑም ያመሰግኑናል። የተቀበልነውና የወረስነው ከእነርሱ ነውና። በዚህም ቅዱሳን ክርስቶስን እምደመሰሉበት እኛም ቅዱሳኑን በመምሰል ክርስቶስን እንመስለዋለን።

"እኔ ክርስቶስን እንደምመስል እኔን ምሰሉ። ወንድሞች ሆይ በሁሉ ስለምታስቡኝና እሳልፌ እንደ ስጠኋችሁ ወግን ፈጽማችሁ ስለ ያዛችሁ

አመስግናችኋለሁ።" ፩ቆሮ ፲፩፡፩ (11፡1)

ክርስቲያኖች እግዚአብሔር በቅዱሳን አድሮ ያስተላለፈልንን እምነትና ሥርዓትን የሚገልጹትን ትውፊታት ብንጠብቅ ጸጋ እንደምንወርስ በቅዱሳን መካከል እንደበት እንደምንመሰገን እንዲሁ ስንረዳ በሌላ በኩል ደግሞ የክርስትና ወግ ወይም ትውፊት ያልሆኑትን የክህድያንና የመናፍቃንን የክህደት ትምህርትና የኑፋቄ ወግ ፈጽመን እንዳንቀበል እኛም የተቀበልነውን ትውፊት የማይቀበሉትንና የሚያናንቁትን እንዳንከተል ከእነርሱ ተለዩ በሚል የእግዚአብሔር ቃል ተይዘናል።

"ወንድሞቼ ሆይ ከእኛ እንደተቀበለው ወግ ሳይሆን ያለ ሥርዓት ከሚሄድ ወንድም ሁሉ ትለዩ ዘንድ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ስም እናዛችኋለን።"

እንዳንዶች በእምነት ስም የራሳቸውን የልብ ክፋት ለመሸፈን ሌላ ወግን በመቅረጽ ጌታችንን ሲቃወሙ ይገኛሉና። በአፋቸው የሚያምኑ የሚመስሉ በልባቸው ግን የሚረግሙ አሉና።

> "ይህ ሕዝብ በከንፈሩ ያከብረኛል ልቡ ግን ከእኔ በጣም የራቀ ነው የሰውም ሥርዓት የሆነ ትምህርት እያስተማሩ በከንቱ ያመልኩኛል።" ኢሳ ፳፱፡፲፫ (29፡13)

የክብር ባለቤት ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ይህን የኢሳይያስ ትንቢት የተናገረባቸው ከኢየሩሳሌም ተሰብስበው ወደርሱ ሐዋርያትን ለመክሰስ የመጡ ጸፎችና ፈሪሳውያንን ነው። (ማቴ፡ ፲፭፡፩-፱ (15፡1-9) ዛሬም ጌታን እናከብራለን የሚሉ በአፋቸው የሚጠሩ ቅዱሳን ሰዎችን የሚከሱ ምድራችንን የሞሉ አሉ። ቁም ነገሩ በአፍ መጥራት ሳይሆን በልብ ማመን መሆን አለበት ከሲኦል የሚያድን እርሱ ነውና።

> "በሰማያት ያለውን የአባቴን ፈቃድ የሚያደርግ እንጂ ጌታ ሆይ ጌታ ሆይ የሚለኝ ሁሉ መንግሥተ ሰማያት የሚገባ አይደለም።" ማቴ ፯፡፳፩ (7፡21)

መንግሥተ ሰማያትን ከመውረስ የእግዚአብሔርን ፈቃድ መፈጸም ይገባል ይህ ደግሞ በኦሪት፣ በነቢያት፣በወንጌል፣ በመልእክት ከዚህም በተጨማሪ በሊቃውንት ቅዱሳን ትርጓሜና ትውፊት በአጠቃላይ በጽሑፍና በቃል ተነግሮናል። ይህም ከእግዚአብሔር የተሰጠ እምነት ከአዳምና ሔዋን ጀምሮ እስከ ምጽአት ይተላለፋል፣ይቀበበላል፣ ይወራረሳልም። ስለዚህም በኦርቶዶክሳዊት ቤተክርስቲን ቅዳሴ ወንጌል ሊነበብ ሲል ቀጥሎ ያለውን ቃል እንሰማለን

ዋናው ቀዳሽ ካህን፡ "ነዋ ወንጌለ መንግሥት" የመንግሥት ወንጌል እነሆ ይህቺ ናት ብሎ ከንፍቁ ቄስ ይሰጠዋል ንፍቁም ካህን "መንግሥቶ ወጽድቆ ዘአወፈየኒ አወፈይኩከ" መንግሥቱንና ጽድቁን የምትናገር ቁሉ የሰጠኝን ወንጌል ስጡሁህ ብሎ ከዲያቆኑ ያቀብለዋል። ዲያቆኑም ሲቀበል "ነስሑ ወእመኑ እስመ ቀርበት ይእቲ መንግሥተ ሰማያት" እመኑ ንስሀ ግቡ መንግሥተ ሰማያት ቀርባለችና ብሎ ከንፍቁ ቄስ ይቀበላል። በመግቢው ላይ የቃሉን ትርጉም እንደተመለከትነው ትውፊት ማለት ቅብብል ከአባት ከእናት ወደ ልጆች የሚተላለፍ የእግዚአብሔር ሕግ፣ ሥርዓትና ወግ ነው። ከዚህም ነው ካህኑ ከንፍቁ ካህን ንፍቁ ካህን ደግሞ ከኪያቆኑ ሲያቀብል የምናየው። ምሳሌውም ዋናው ካህን የጌታ ምሳሌ ሲሆን ከንፍቁ ካህን መስጠቱ ንፍቁ ካህን ደግሞ የነጴጥሮስ የሐዋርያት ይህም ወንጌልን ከጌታ ከመቀበላቸው ንፍቁ ካህን ደግሞ ከዲያቆኑ መስጠቱ ሐዋርያት ደግሞ ከእነእስጢፋኖስ የመስጠታቸው ምሳሌ እዲህ እየተቀባበለ የሰው ልጅ ሁሉ አምኖ ንስሐ በመግባት መንግሥተ ሰማያትን ይወርስ ዘንድ ነው።